

Günay Feyziyeva
Azərbaycan Dillər Universiteti

İSRAİL BAYRAMLARI – YƏHUDİ HƏYAT TƏRZİ KİMİ

Açar sözlər: *İsrail, yəhudi, bayram, Sukkot, Yom Kippur, Xanuka, yəhudi təqvimi, Purim, Şavuot, Roş Ha Şana*

Key words: *Israel, Jewish, holidays, Sukkot, Yom Kippur, Hanuka, Jewish calendar, Purim, Shavuot, Rosh Ha Shana*

Ключевые слова: *Израиль, Еврей, праздники, Сукот, Йом Кипур, Ханука, Еврейский календарь, Пурим, Шавуот, Рош Ха Шана*

Yəhudi kimliyinin qorunub saxlanması bayramların və bir çox ritualların xüsusi rolu olmuşdur. Özünəməxsus xüsusiyyətləri əks etdirən bayramlar İsrail xalqının adət ənənələrinin böyük bir hissəsini özündə ehtiva edir. Yəhudi bayramlarının tarixi xüsusiyyətləri və yəhudilər üçün əhəmiyyəti Tanaxın ilk beş kitabını özündə ehtiva edən Tövratda, Talmudda, Midraş, Gemara və Hallaxada öz əksini tapmışdır.

Böyük və ya kiçik olmasına baxmayaraq hər bir bayram yəhudilər üçün xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Hər bir bayrama Tövratda xüsusi qiymət verilmişdir. Hər bir yəhudi bayramı yəhudi təqviminə görə qeyd olunur.

Yəhudi təqvimini dünyəvi təqvimdən fərqləndirən əsas cəhətlərdən biri ayın dövr etməsinə görə hesablanmasıdır. Bu təqvim üç astronomik prosesə əsaslanır: 1) Bir gündə Yer in öz oxu ətrafında fırlanması; 2) Bir ay ərzində Yer kürəsi ətrafında Ayın dövr etməsi; 3) Bir ildə Günəş ətrafında Yer kürəsinin fırlanması. Bu üç astronomik gedişat bir-birindən asılıdır, buna görə də onlar arasında birbaşa korrelyasiya yoxdur. Orta hesabla Ay Yer kürəsi ətrafında 29½ gün ərzində fırlanır. Yer günəş ətrafında 365¼ gün dövr edir. Yəhudi təqviminə görə bu təxminən 12,4 aylıq bir dövrü əhatə edir. Bu səbəbdən yəhudi təqvimində 12 ayla bərabər əlavə və ya qalıq ay (“Adar bet”- “אדר ב”) da nəzərə alınır. Yarım ay günəş dövrü ilə uyğunlaşdırmaq üçün əlavə edilmişdir [9].

Qədim dövrlərdə müşahidəyə əsaslanan təqvim IV əsrdən riyazi olaraq hesablanmışdır. Yəhudi təqvimindəki illər isə Yaradılış tarixindən (Adəm və Həvvanın - yaradılışından) götürülür. Adəm və Həvvanın e.ə 3760-cı ildə yaradılması yəhudi təqviminin I ili hesab edilir. Ravvinlərə görə yəhudi təqvimindəki il müqəddəs kita-

ba əsasən bəşər övladının yaşını bildirir. Lakin bu, kainatın cəmi 5779 il mövcud olduğunu iddia etmir [9]. Yəhudi təqvimini Pesax bayramının keçirildiyi Nisan ayı ilə başlayır. Bu mart-aprel aylarına təsadüf edir. Yəhudi yeni ili – Roş Ha Şana isə 7-ci ayda-Tişri ayında qeyd edilir. Müasir dövrdə İsraildə həm yəhudi təqvimini, həm də qriqorian təqvimindən istifadə olunur. Hazırda Yəhudi təqvimində 5779-cu ildir. Yəhudi xalqı, xüsusilə ortodokslar gündəlik yaşam tərzini bu təqvimlə tənzimləyir. Təqvimin dövlət səviyyəsində istifadəsi isə yalnız Knessetin (İsrail Parlamenti) qəbul etdiyi qanunlarda öz əksini tapır. Yəhudilər qədim bayramları ay təqviminə görə, İsrail dövləti yarandıqdan sonra xüsusi əhəmiyyətli tarixləri günəş təqviminə görə keçirirlər. Bu formasına görə bəzən İsrail təqvimini “lunisolar” təqvim adlandırırlar. Bayram tarixlərinin, ayların bir-birini əvəzləməsi mürəkkəb prosesdir. Bu təqvim daha çox yəhudi kimliyini qoruyub saxlayan ortodokslar, xasidilər və mühafizəkarlar istifadə edirlər. Dünyanın başqa ölkələrində yaşayan yəhudilər diaspora həyatı yaşadığı üçün yalnız vacib bayramları qeyd edirlər [9].

Bayramların qeyd edilməsi müddəti İudaizmin daxili konfessiyalarında da fərqlidir. Məsələn, İsraildə yaşayan yəhudilər və başqa ölkələrdə yaşayan yəhudilərin bayram müddətləri fərqli olduğu kimi, ortodoks, mühafizəkar, islahatçı yəhudilər arasında da fərqlər mövcuddur. Məsələn, Pesax bayramını İsraildə yaşayan yəhudilər 7 gün, başqa ölkələrdə yaşayan yəhudilər isə 8 gün qeyd edirlər. Pesax bayramının ilk və sonuncu günü hər bir yəhudi üçün müqəddəsdir. Başqa ölkələrdə yaşayan yəhudilər isə 8 günlük Pesax bayramının ilk və son iki gününü müqəddəs sayırlar [9].

Roş HaŞana (5779-2018-sentyabr 9-11), Yom Kippur (sentyabr 18-19), Sukkot (oktyabr 23-30), Şmini Açeret (oktyabr 12), Simxat Torah (oktyabr 13), Xanukah (dekabr 2-10), Purim (20-21 mart), Pesax (19 aprel-26 aprel), Şavuot (20/21 may), Tişa B”Av (22 iyul) vacib yəhudi bayramları sayılır [7, s.149-162]. Hər bir bayramın müqəddəs kitablarda bir hekayəsi izahı vardır.

Roş Ha Şana Yəhudi yeni ili sayılır. Bibliya adı ilə Yom Teruah və Yamim Noraim kimi də tanınır. Roş HaŞana iki gün olur. Tişri ayının ilk günündən etibarən keçirilir. İudaizmə görə, Roş Ha Şana ilin başlanğıcı hesab edilir. Adəm və Həvva o gün yaradılmışdır. Dünyəvi fikrə əsasən isə bu gün kənd təsərrüfatı dövrünün başlanğıcıdır [8]. Roş Ha Şana şofar (iri qoç buynuzu) səsləndirilməsi ilə başlayır. Şofarın səsləndirilməsi Yom Teruahın (səsin ucalması günü) anılmasıdır. Bayramda sinaqoqda xüsusi dualar oxunur, bala batırılmış alma yeyilir və yeni ilin şirin olması üçün dualar edilir [7, s.149-162]. Bayram axşamı şamlar yandırılır, şirin bayram yeməkləri yeyilir. Kidduş mərasimi zamanı şərab üzərində dualar oxunur. Dairəvi formada bişirilən xallah çörəyi bal ilə süfrəyə verilir. Bayramın birinci gecəsi yeyilən balıq başı, nar və digər qidalar yeni il üçün arzuları simvolizə edir. İkinci gecə başqa yeni bir meyvə yeyilir.

Pesax bayramı ən mühüm bayram kimi həm İsraildə, həm də yəhudilərin yaşadığı ölkələrdə keçirilir. 2019-cu ildə yəhudi təqviminə görə Pesax 19-26 aprel tarixlərində qeyd edildi. Pesaxı İsraildə yaşayan yəhudilər 7 gün başqa ölkələrdə yaşayan yəhudilər isə 8 gün keçirir. İvrit dilində Pesax kimi bilinən bayram “to pass over” – üzərindən keçmək mənasına gəlir. Misirdə ilk dünyaya gələn yəhudi uşaq öldürülərkən Allah yəhudi evlərinin üzərindən keçmiş və onları xilas etmişdir. Bütün bu hekayələr Musanın müqəddəs beş kitabından 2-cisində Exodusda öz əksini tapmışdır [4; 12, s.27-76]. Seder - Pesax ənənələrini, dini ritualları, şərab içməyi, hekayələr danışmağı, xüsusi yeməkləri, mahnı oxumağı özündə ehtiva edən ziyafət, qonaqlıqdır. Müqəddəs kitabın əmrinə əsasən, 3000 il bundan əvvəl Misir köləliyindən millətin azad olmasının ildönümüdür. Seder adətən Pesaxın I və ya II gecəsi keçirilir. Pesaxda mayasız hazırlanan Matzah (Yəhudilər Misirdən çıxarkən vaxt az olduğundan un və sudan istifadə etməklə bu çörəyi hazırlamışlar. Çörəyin xarab olmaması üçün ona heç nə əlavə etməmişlər) və maror (acı otlar) yeyilir. Pesaxda Xametz (xameç) yəni maya istifadə edilə bilməz. Buna görə bayramı bəzən mayasız bayram da adlandırırlar. Sederdə 4 qədəh şərab, matza acı bitkilər olmalıdır [4; 12, s.27-76]. Seder boşqabına daxildir: yumurta, xaroset (quru meyvələrdən hazırlanan şirin pasta), karpas (kərəvizi suyundan hazırlanır) maror və ya xazeret (acı bitkilər-soğan, turp və s köləlikdə çəkdikləri əziyyəti unutmamaq üçün), zeroah (toyuq əti). Almaniya yaşayan yəhudilər sederdə sirkədən də istifadə edir. Bayramın başlanğıc və son günlərində hamı əylənir. Onlar işə getmir, maşın sürmür, elektrik vasitələrdən istifadə etmirlər. Ortada qalan 4 gündə - Xol Hamoed yarı festivalında əksər işlərin görülməsinə icazə verilir. Pesaxdan bir gün öncə ailədə birinci dünyaya gələn kişi oruc tutmalıdır. Çünki Allah Misirdə dünyaya gələn ilk yəhudi uşağı xilas etmişdi [12, s.27-76].

Şavuot – həftələr festivalıdır. Həm tarixi, həm də kənd təsərrüfatı əhəmiyyətli ən mühüm üç bayramdan ikincisidir (digərləri Pesax və Sukkotdur). Kənd təsərrüfatı əhəmiyyəti baxımından ilk meyvə məhsulunun Məbəddə yığılması, tarixi baxımdan isə Sinay dağında Tövrətin Musaya verilməsini vurğulayır. Əsas öhdəliyi Tövrəti öyrənməkdir. İki gün bəzən bir gün davam edir. Adətən süd məhsulları yeyilir. Koşer (pəhriz qanunu) olmadığı üçün həmin günlərdə ət yeyilmir. Koşer qaydalara görə gün ərzində heyvanın yalnız bir məhsulu yeyilə bilər [2]. Yəhudilər Pesaxın I günündən hesablayaraq Şavuotun I gününədək 49 gün tam 7 həftə gözləyirlər. Şavuotun Pesaxın qeyd edilmə gününə görə hesablanır təxminən Sivanın (may/iyun) 5-6 gününə təsadüf edir. Şavuotda işləməyə icazə verilmir. Şavuot günü hər bir yəhudi erkən qalxmalı, dua etməli, axşam ayıq qalmalı və Tövrəti öyrənməlidir. Tövrətdə İsrail torpağı “bal və süd “ ölkəsi hesab olunduğundan bu gün süd məhsulları yeyilməlidir. Yəhudi təqviminə görə Şavuot 2019-cu ildə iyunun 10-da qeyd edilməlidir.

Purim bayramının əhəmiyyəti yəhudiləri məhv etmək üçün qurulan bir planın məğlubiyətini xatırlamaqdır. Bayram 1 gün davam edir. Əsas atributları bunlardır: əyləncəli kostyumlar; içkilər; üçbucaq formasında hazırlanan çərəz, dessert və s. Purim, yəhudi təqvimində ən xoşbəxt və əyləncəli bayramlardan biridir. İranda yaşayan yəhudi xalqının xilas olmasını xatırladır. Purimin hekayəsi Esterin kitabında izah olunur. Hekayə İranda yaşayan gözəl, gənc yəhudi qadını Ester və onu qızı kimi böyüdən Mordexaydan bəhs edir. Ester hərəm olmaq üçün Fars Kralı Axaşveroşun evinə aparılır. Padşah Axaşveroş Esterin yəhudi olduğunu bilmədən onu digər qadınlardan daha çox üstün tutur. Hekayənin cani qəhrəmanı təkəbbürlü, egoist padşah məsləhətçisi Hamandır. Haman Mordexaya və onun timsalında yəhudilərə nifrət edir. Haman yəhudi xalqını məhv etməyə hazırlaşır. Haman padşaha deyir: "Sizin ölkənizin bütün əyalətlərində səpələnmiş və dağılmış bir xalq var, onların qanunları hər kəsdən fərqlidir və onlar padşahın qanunlarına əməl etmir, buna görə də onlara dözmək düzgün deyil». Kral yəhudi xalqının taleyini Hamana həvalə edir. Mordexay Yəhudi xalqının xilasını üçün Esteri məlumatlandırır [10, s.21-38]. Ester Hamanın hiylələrini padşaha danışır və yəhudi xalqı xilas olur. Tarixdə yəhudi qırğınları hər zaman müşahidə edilmişdir. 1933-39-cu illərdə baş verən Holokost nəticəsində Nurnberq məhkəməsi və 1953-cü ildə Stalinin yəhudiləri Sibirə sürgünə göndərmək istəməsi nəticədə Stalinin ölməsi Purimlə əlaqələndirilir [3, s.12-18].

Purim Adar (mart) ayının 14-cü gününə təsadüf edir. Purim adətən Pesaxdan 1 ay əvvəl qeyd edilir. Bəzi yəhudilər Purimdən əvvəl Purim Kattan- kiçik purim qeyd edirlər. Purim bayramında Esterin tutduğu orucu xatırlamaq üçün oruc tutulur. Purim sözü "püşk/ müqəddərat / nəsib / tale" deməkdir. Hamanın qırğın tarixini seçmək üçün istifadə etdiyi püşkü istinad verir. Purimdə qraçer adlanan oyuncağı Hamana lənət deyərək oynadırlar. Talmudda (Şifahi Tövratda) deyilir ki əgər bu gündə kimsə əylənməsə Hamanı dəstəkləmiş olunacaq. Purimdə digər bayramlardan fərqli olaraq işləmək sərbəstdir. Purimdə küçələrdə bir karnavallar təşkil edilir. Aşkenazi yəhudilər Hamantaşen-üçbucaq şəklində olan şirniyyatı hazırlayırlar. 2019-cu ildə Purim 21 mart tarixində qeyd edildi. Yəhudi təqviminə görə 2020-ci ildə 10 mart tarixində qeyd ediləcək.

Yom Kippur - Kəffarət günü adlanır. Əsas mərasimləri oruc tutmaq, namaz qılmaq və tövbə etməkdir. 25 saat müddətində qeyd edilir. Günahlar etiraf olunur, verilən yalan vədlər ləğv edilir və bağışlanmaq üçün dua oxunur. İudaizmdə ilin ən müqəddəs günüdür. Yəhudi xalqı bu müqəddəs günü 25 saat boyunca sinaqoqda dua edir və oruc tutur. Bu gün yəhudilər Allahdan bağışlanmalarını xahiş edirlər. Yəhudilər səhv davranışlarına, Allaha qarşı etdikləri səhvlərə görə tövbə edirlər. Yom Kippur bayramını bütün yəhudilər keçirirlər. Yom Kippur günü heç bir iş görülə bilməz. Yom Kippurda yemək-içməkdən hətta su içməkdən çəkinmək lazım-

dır. Talmuda görə yemək, içmək, dəri geyim, ayaqqabı geyinmək (ortodokslar kətan ayaqqabı geyinirlər), vanna qəbul etmək, parfüm istifadə etmək, insanlarla yaxın münasibətdə olmaq qadağandır. Allaha dua etmək, günahlardan tövbə etmək və zəkat vermək tələb olunur [1]. Doqquz yaşınadək uşaqlara və uşaq dünyaya gətirən qadınlara oruc tutmaq qadağandır. Bayramın böyük bir hissəsi sinaqoqlarda keçirilir [12, s.135-140]. Ortodoks sinaqoqlar səhər saat 8 və ya 9 dan etibarən xidmətə başlayır. Sinaqoqda axşam Kol Nidre namazı edilir. Kol nidre – bütün dualar tövbələr mənasına gəlir. Bu dualar oxunarkən ənənəvi musiqi səslənir. Kol nidre duası antisemitizmi xatırladır və yəhudilərin daim ümitsiz olmasına işarə edir. Düşünmədən verilən, unudulan, yerinə yetirilməyən vədlər üçün bağışlanma istəyirlər. Şamoneh Esrey (amidah) namazı cəmiyyətin günahlarının etirafıdır. Bütün günahlar xorla etiraf edilir. Bayram şofarın güclü çəkildə uğultusu ilə başa çatır. Yəhudilər Yom Kippurdan beş gün sonra növbəti bayrama - Sökkota hazırlaşirlər [12].

Sökkot Festivalı Yom Kippurun 5-ci günündə Tişri ayının 15-də başlayır. İlin ən təntənəli bayramlarından biridir. Sökkot bayramı çox şən bayramdır. Yəhudi ədəbiyyatında tez-tez sevincimizin mövsümü kimi adlandırılır. Sökkot üç həcc festivalından biridir. Pesax, Şavuot bayramları kimi Sökkot da həm tarixi, həm də kənd təsərrüfatı baxımından qiymətləndirilir. Tarixi baxımdan Sökkot İsrail övladlarının qırx illik dövr ərzində səhrada müvəqqəti sığınacaqlarda yaşamalarını xatırladır. Kənd təsərrüfatı baxımından Sökkot bir məhsul festivalıdır. Bəzən Xaq Ha Asifməhsul yığımı bayramı kimi adlanır. Sökkot sözünün mənası kabinələr deməkdir. Bayram zamanı 40 il səhrada olmağı xatırlmaq üçün əmr edilən müvəqqəti çadırda məskunlaşırlar. Sökkot 7 gün davam edir. Bayramın iki günü Şemini Açeret və Simxat Torah keçirilir. Bayramın 1-2 günləri işləməyə icazə verilmir [6, s.45-56].

Sökkotun ən önəmli hissəsi Sökkahın-çadırın tikilməsidir. Sökkahın qurulması uşaqlar üçün böyük əyləncə hesab edilir. Uşaqların düşərgədə ev qurma arzusu təmin edilir. Sökkahda yaşamaq yalnız yeməklə bitmir həmçinin gecəni də sökkahda keçirmək tələb olunur. Sökkahın materialı bərk qamışlardan çubuklardan hazırlanır. Sökkahın damı elə hazırlanmalıdır ki, ulduzlar görünməsin və yağış yağmaması üçün örtük istifadə olunur. Sökkot ərzində 4 cür bitki buketi hazırlanır və lulav adlanır. Bayramın əsas atributu sitrus meyvə olub İsraildə yetişən sitron və ya etroq adlanır.

Xanuka bayramı demək olar ki, Yəhudilərin ən məşhur bayramlarından biridir. Xanuka bayramında yəhudilər eramızdan əvvəl ikinci əsrdə yunanlar üzərində qələbələrini və Qüds məbədinin təmizlənməsini qeyd edirlər. Milad gününə olan yaxınlığı səbəbiylə Xanuka bayramına böyük dini əhəmiyyət verilmir. Dünyanın müxtəlif yerlərində yaşayan yəhudilər Xanuka bayramını böyük təntənə ilə qeyd edirlər. Adətən noyabr-dekabr aylarında qeyd olunan bayram yəhudi təqviminin Kislev ayının 25-ci günündə başlayır və 8 gün davam edir. Xanukiyyah kimi adla-

nan menoranın 9 qolunun hər birində səkkiz gün boyunca bir şam yanır. Menora-nın orta hissəsində “şammaş” adlanan şam yanır. Şammaş xanuka şamlarını yandı-rmaq istifadə olunur. Xanuka şamları sağdan sola doğru düzülür və soldan sağa doğru hər gün biri olmaqla yandırılır. Xanuka şamlarını minimum ½ saat yandı-rmaq lazımdır. Yalnız bu vaxt bitdikdən sonra şamı söndürmək olar. Xanuka şam-larını xüsusi olaraq bu bayram üçün istehsal edirlər və yalnız Xanuka bayramında istifadə edirlər. Xanuka şamından başqa məqsədlər üçün istifadə etmək olmaz [11]. Xanuka bayramının tarixi böyük İsgəndərin dövründən başlayır. İsgəndər Suriya, Misir və Fələstin ərazisini fəth etdikdən sonra həmin ərazilərdə idarəetmə-yə eləcə də dini qaydalara özü nəzarət edir. Onun hakimiyyəti dövründə yəhudilə-rin bir hissəsi ellin mədəniyyətinə assimlyasiya olunur. E.Ə. 175-ci ildə IV Antio-xun nəzarəti əlinə alması ilə yəhudilərin dini etiqad azadlığı əllərindən alınmışdır. IV Antiox Yerusəlim məbədində yəhudiliyi təmsil edən hər şeyi məhv edir. Yəhudilərə qarşı etnik təmizləmə siyasəti aparır. Məbəd artıq ellin mədəniyyətinə xidmət etməyə başlayır və üç il boyunca məbəddə donuz saxlanılır. Məbəddə qurban kəsmək qadağan olunur. E.ə.167-ci ildə IV Antiox zeus allahı üçün mə-bəddə dini ritual təşkil etdi. Bundan sonra Xaxam Matatıyas və onun beş oğlu ona qarşı mübarizəyə başladı. Xaxamın oğlanlarından Yehuda Makkabi mübarizənin başında dururdu. E.ə 165-ci ildə yunan ağalığına qarşı Yehuda Makkabinin başçı-lığı altında üsyan qaldıran yəhudilər 3 il müddətində bütün torpaqlardan düşməni qovurlar [11]. Üsyanın sonunda yenidən azad olmuş Yerusəlimdəki müqəddəs mə-bədə daxil olan yəhudilər bu məkanı işıqlı saxlamaq üçün yalnız bir günlük yağ ehtiyatı aşkar edirlər. Lakin möcüzəli şəkildə qızıl şam 8 gün ərzində məbədə işıq salır. Bu əlamətdar tarixi yad etmək üçün 8 gün boyunca şam yandırılır. Bayram günləri daha çox kartof və süd məhsullarının qəbuluna üstünlük verilir. Uşaqlara pul və oyuncaqlar hədiyyə olunur, məktəblər tətilə çıxır. Dini himnlər oxunur, uşaqlar şən oyunlar oynayır. Azərbaycanda da bu bayram xüsusilə qeyd olunur. Ölkənin yəhudilər yaşayan bölgələrində, əsasən Qubada Xanuka bayramı təntənəli şəkildə keçirilir. Yəhudi təqvimində əlamətdar günlərdən biri olan Xanuka bayra-mı Yəhudi dinini və Tövrəti qadağan edən və yəhudiləri bütprəstliyə zorlayan yu-nanlar üzərində qazanılan qələbəni bildirir.

Nisbətən kiçik bayramlar isə bunlardır: Tu BiŞvat, Purim Katan, Şuşan Pu-rim, Pesax Şeni, Laq BaOmer, Tu B”Av. Holokostla bağlı Yom HaŞoah, Yom Ha Zikaron, Yom Ha Atzmaut – Müstəqillik günü, Yerusəlimin paytaxt elan edildiyi gün - Yom Yeruşalayim, Yom Ha Aliyah, Siqd isə daha müasir bayramlardır [5].

Bayramlar ənənəvi və qeyri-ənənəvi adət və təcrübə ilə yəhudi milli həyatı-nın müxtəlif aspektlərində öz izlərini buraxmışdır. Yəhudi bayramları gündəlik həyatın bir hissəsidir: küçədə, təhsil sistemində, sinaqoqlarda və evlərdə. Yəhudi bayramların qorunub saxlanması və gələcək nəsillərə ötürülməsində yəhudi qadın-

ların - anaların böyük rolu vardır. Yəhudilər xüsusi günləri Bibliya dövrü ilə əlaqələndirir və tarixi hadisələrin köklərini peyğəmbərlərin həyatında axtarırlar. Bütün adətlərində peyğəmbərlərin əməl etdiyi ritualları reallaşdırmağı bərc bilirlər. Müasir dövrdə İsraildə dünyəvi fikirlər nə qədər hökm etsə də, ölkədə ortodoks yəhudilərin təsiretmə qabiliyyəti daha çoxdur. Yəhudi bayramlarının, dini rituallarının həyat tərzinə çevrilməsinə bariz numunə kimi yəhudi təqvimini göstərmək olar. Məhz, bu təqvimə görə əksər yəhudilər həyatlarını, gündəlik yaşam tərzlərini formalaşdırırlar. Adət- ənənələrə sahib çıxmaq, onu gündəlik həyat tərzinə çevirmək, inkişaf etdirmək və gələcək nəsillərə ötürmək qədim yəhudi xalqını birləşdirən əsas elementlərdən biri ola bilər.

Ədəbiyyat

1. Board of Deputies of British Jews, Jewish Family Life and Customs: A Practical Guide, 2017, p.18
2. Elliot R., Dorff N. Ph..D, The Jewish Tradition: Religious Beliefs and Healthcare Decisions, 1995, p.p. 1-14
3. Herzl G. T., Festivals of the Jewish Year : A Modern Interpretation and Guide 1952, New York: Sloane p.145
4. Jewish Holidays: Festivals in Israel // <http://www.jewishvirtuallibrary.org/>
5. Just F., S.J., Ph.D., Biblical Pilgrimage Festivals and Major Feast Days of Ancient Israel and Modern Judaism, 2018 // <http://catholic-resources.org/Bible/Festivals.htm>
6. Kennett R. H., Ancient Hebrew Social Life And Custom As Indicated In Law Narrative And Metaphor, London – 1933, p.61
7. Stewart A. Roy, The Jewish Festivals, 1971, p.p.149-162
8. Tracey R Rich, A Gentile's Guide to the Jewish Holidays, 2011// <http://www.jewfaq.org/holidayg.htm>
9. Tracey R., Jewish Calendar, 2011 // <http://www.jewfaq.org/calendar.htm>
10. Yehoshua Avram, The Feasts Of Israel As Time Markers After The Resurrection, Israel-2018, p. 38
11. משרד החינוך המזכירות הפדגוגית המטה למורשת ותרבות ישראל, ירושלים, חנוכה: מדריך למורה, 2009
12. ע-248, 2014, בישראל, בישראל, חג: חגים ותרבות אזרחית בישראל, 2014

Summary

Israel Holidays as a Jewish Lifestyle

First of all, the influence of Jewish holidays on Jewish culture and lifestyle has been explained. The Scriptures refer to Jewish traditions. The Jewish calendar has been widely analyzed. The use of the lunar calendar by Jews is justified by scientific explanation. The dates and months of the Jewish calendar are shown in the table. The difference between the Jewish calendar and the lunar calendar has been explained. Replacement of holiday

festivals by the lunar calendar of Jews is also noted. Secondly, Jewish holidays are grouped according to scale and importance. The most important celebrated Jewish holidays are explained in the article. It has been emphasized that each Jewish holiday is related to the past. The history and essence of Pesach, Succot, Yom Kippur, Hanukkah, Shavuot, Purim and Rosh Ha Shana holidays are characterized by their specific features. Moreover, the issue of celebrating holidays in Israel was also analysed for the Jewish confessions. In addition to major religious holidays, small celebrations are also mentioned. Also, in modern times, the state of Israel has been used of the holidays celebrated with a secular calendar. The article also provides a broad explanation of the hebrew terminology. Finally, was emphasised on the celebration of Jewish holidays, the commitment of the Jews to the past and the transformation of these traditions to future generations. Converting Jewish religious holidays to daily life reflects the commitment of the people to their past, the belief and confidence of the Biblical prophets in their lifestyle.

Резюме

Израильские праздники как еврейский образ жизни

Прежде всего, Влияние еврейских праздников на еврейскую культуру и образ жизни было объяснено. Писание ссылается на еврейские традиции. Еврейский календарь был широко проанализирован. Использование лунного календаря евреями оправдано научным объяснением. Даты и месяцы еврейского календаря приведены в таблице. Разница между еврейским календарем и лунным календарем была объяснена. Также отмечается замена праздничных праздников лунным календарем евреев. Во-вторых, еврейские праздники сгруппированы по масштабу и значимости. В статье рассказывается о наиболее важных еврейских праздниках. Было подчеркнуто, что каждый еврейский праздник связан с прошлым. История и сущность праздников Песах, Суккот, Йом Кипур, Ханука, Шавуот, Пурим и Рош а-Шана характеризуются своими особенностями. Кроме того, проблема празднования праздников в Израиле была также проанализирована для еврейских конфессий. Помимо крупных религиозных праздников, упоминаются также небольшие праздники. Также в наше время в государстве Израиль используются праздники, отмечаемые светским календарем. Статья также дает широкое объяснение еврейской терминологии. Наконец, был сделан акцент на праздновании еврейских праздников, приверженности евреев прошлому и трансформации этих традиций будущим поколениям. Преобразование еврейских религиозных праздников в повседневную жизнь отражает приверженность людей своему прошлому, веру и уверенность библейских пророков в их образе жизни.